

ROZŠÍRENIE VZÁCNEHO SLANISKOVÉHO DRUHU *COLEOPHORA NIGRIDORSELLA* AMSEL, 1935 (LEPIDOPTERA, COLEOPHORIDAE), V EURÓPE

František KOSORÍN¹ & Roland ŠTEFANOVIČ²

¹Kamenná brána 6, 93526 Starý Tekov. E-mail: fkosorin@gmail.com

²29. augusta 8/7, 924 01 Galanta. E-mail: roland.stefanovic@gmail.com

KOSORÍN, F. & ŠTEFANOVIČ, R. 2024. Distribution of the rare salt marsh species *Coleophora nigradorsella* Amsel, 1935 (Lepidoptera, Coleophoridae) in Europe. *Entomofauna carpathica*, 36(2): 78-82.

Abstract: The motivation for the publication of this article was the documentation of a newly recorded species, *Coleophora nigradorsella* (Lepidoptera, Coleophoridae), in Slovakia as well as an overview of other unpublished records. The species has so far been confirmed in 4 other countries: North Macedonia, Greece, Bulgaria, and Hungary. The article gives an insight into the phenology of this rarely observed species by summarizing all available data from Europe.

Key words: salt marsh species, Slovakia, Hungary, Bulgaria, North Macedonia, Greece

ÚVOD

Rúrkovčeka *Coleophora nigradorsella* opísal Amsel v roku 1935 ako nový druh z Palestíny z Tel Avivu, podľa holotypu samčeka uloveného 19. mája 1930 na svetlo (AMSEL 1935).

Ide o malý druh s rozpätím krídel 8,5 až 11 mm. Predné krídla má sfarbené žltá s hnedým dorzálnym okrajom, ktorý pokračuje po vonkajšom obvode apexu až do polovice kostálneho okraja. Na konci dorzálného okraja je hnedá škvrnka, ktorú tvorí zhluk tmavých šupiniek, pri niektorých exemplároch je na predných krídlach nevýrazný, pozdĺžny stmavnutý pruh. Výrazne hnedé sú aj riasnice, čo pôsobí veľmi kontrastne a pri čerstvých exemplároch je možná determinácia iba na základe týchto habituálnych znakov, lebo žiadny iný druh z čeľade Coleophoridae nemá takto sfarbené krídla. Tykadlá sú bledožlté s nápadným hnedým krúžkovaním. Hlava, hrud' a bruško sú žlté.

Skratky

ELACA – staršia predpona pre čísla vzoriek Elachistidae, ktoré spravuje Marco Mutanen

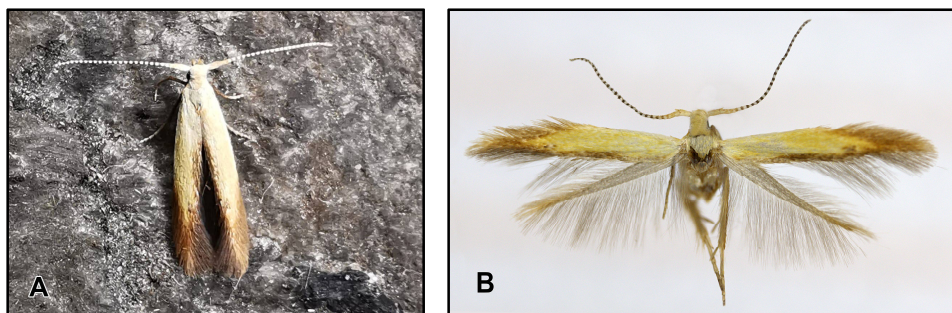
LEFIK – novšia predpona pre čísla vzoriek Lepidoptera Finland, ktoré spravuje Marco Mutanen

GP – genitálny preparát

IgR – Ignác Richter

Bionómia *Coleophora nigradorsella* (obr. 1, 5)

Živná rastlina húseníc ani podrobnejšia bionómia druhu nie sú známe. BUSCHMAN et al. (2014) uvádza, že doba výskytu je druhá polovica augusta až do polovice septembra. Na základe nižšie uvedených údajov je zrejmé, že tento taxón je dvojgeneračný, prvá generácia sa vyskytuje už koncom mája a trvá až do konca júna, prípadne až do začiatku júla.

Obr. 1. *Coleophora nigradorsella*, Kamenínske slanisko, 30.8.2024. **A)** živý jedinec, **B)** vypreparovaný jedinec. Foto: R. Štefanovič.

Fig. 1. *Coleophora nigradorsella*, Kamenínske slanisko, August 30, 2024. **A)** live specimen, **B)** prepared specimen. Photo: R. Štefanovič.

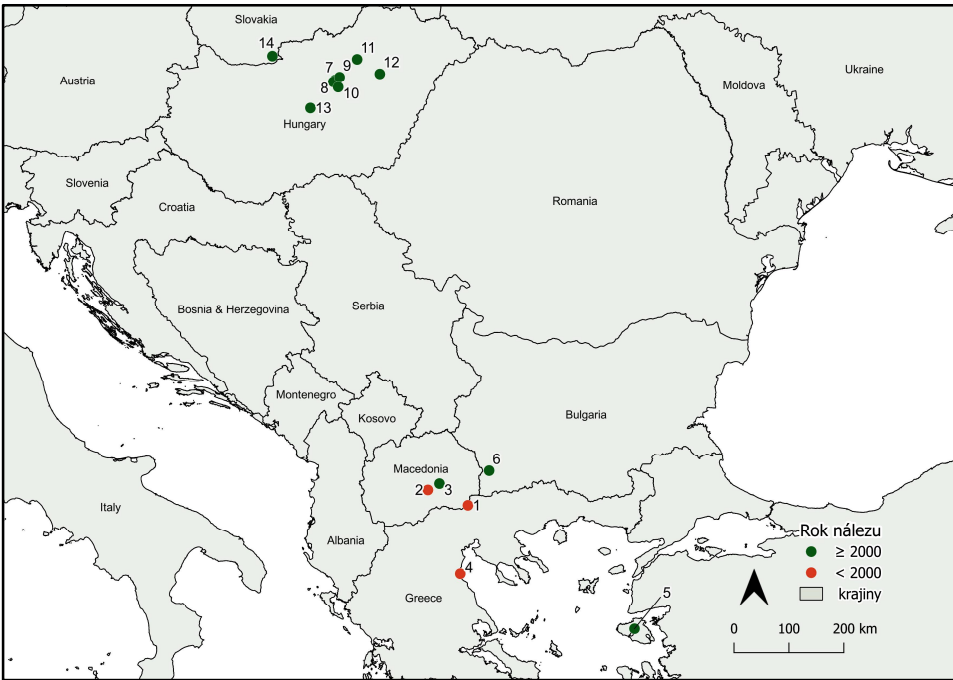
Nálezy z Európy (číslovanie zodpovedá mape na obr. 2)

Severné Macedónsko:

1. Stari Dojran, 10.-19. júna 1955, 1 ex., leg. a det. Josef Klimesch, coll. Giorgio Baldizzone (BALDIZZONE 1983).
2. Drenovo pri Kavadare, 10.-20. júna 1956, 1 ex., leg. a det. Josef Klimesch (www.lepiforum.org.de).
3. Pepelište pri Negotine, 17. augusta – 5. septembra 2016 až 2024, každoročne desiatky exemplárov, posledné dva roky je mimoriadne hojný, leg., det. a coll. Ignác Richter. Druh sa na tomto slanisku vyskytuje aj v prvej generácii v júni, ale vo veľmi obmedzenom množstve (Ignác Richter – osobná komunikácia).

Grécko:

4. Litochoro – Plaka, 5. júla 1997, 1 ex., leg. a coll. Zdenko Tokár, det. Giorgio Baldizzone (Zdenko Tokár – osobná komunikácia).
5. Lesbos, 10. septembra 2008, 1 ex., leg. a det. Lauri Kaila, coll. Juka Tabell, DNA barcoding, MM20498, ELACA1944-12 (www.boldsystems.org).
5. Lesbos, 9. júna 2009, 1 ex., leg. a det. Lauri Kaila, coll. Juka Tabell, DNA barcoding, MM20499, ELACA1945-12 (www.boldsystems.org).

Obr. 2. Mapa rozšírenia *Coleophora nigridorsella* v Európe.

Fig. 2. Map of the distribution of *Coleophora nigridorsella* in Europe.

Bulharsko:

6. Kresna, 31. mája – 2. júna 2002, 1 ex., leg. a det. Jari Kaitila, coll. University of Oulu, DNA barcoding, MM17688, LEFIK113-10 (www.boldsystems.org).

Maďarsko:

7. Jászberény, Borsóhalmi-rét, 17. augusta 2012, 1 ex., leg. a det. Ignác Richter & Jukka Tabell, GP 19686 IgR, (BUSCHMANN et al. 2014).
8. Jászberény, 30. augusta 2012, 2 ex., leg., det. a coll. Ignác Richter, GP 20796 IgR (BUSCHMANN et al. 2014).
9. Jászberény-Jászdózsa, 10. septembra 2012, 3 ex., leg., det. a coll. Ferencz Buschman, GP 19688 IgR (BUSCHMANN et al. 2014).
10. Alattyan, Bereki-erdő, 23. mája 2014, 1 ex., leg. a det. Ferencz Buschman, coll. Zdenko Tokár (Zdenko Tokár – osobná komunikácia).
11. Nagytálya pri Dorfrande, 9. júna 2019, 1 ex. foto Szilvia Gulyás, det. Gabriel Pastorális a Ferencz Buschman (www.lepiforum.org.de).
12. Egyek, 2. mája 2024, 1 ex., det. a foto Gábor Keresztes (www.inaturalist.org).
13. Örkény, 1. júla 2016, 1 ex., leg. a coll. Branislav Endel, det. Ferencz Buschman, (Branislav Endel – osobná komunikácia). Piesková lokalita v Örkény je jednou z mála, kde sa tento druh zistil mimo slaniska

Slovensko:

14. Kamenín, Kamenínske slanisko, 30. augusta 2024, 2 ex., leg., det. a coll. Roland Štefanovič (obr. 1A,B, 4). Slovenská lokalita Kamenínske slanisko (obr. 3), je momentálne najzápadnejšie a najsevernejšie miesto výskytu tohto druhu v Európe. Druh bol zistený na malom fragmente nespásaného slaniska. Pre ochranu tohto druhu na Kamenínskom slanisku by bolo vhodné čiastočne obmedziť pastvu na okolitých častiach slaniska.

Obr. 3. Kamenínske slanisko, Slovensko, typická slanisková lokalita.

Foto: R. Štefanovič.

Fig. 3. Kamenínske slanisko, Slovakia, a typical salt marsh habitat.

Photo: R. Štefanovič.

Z Európy je tento taxón zaznamenaný aj z juhu Ruska, z Volgo-Uralského regiónu (ANIKIN et al. 2017).

Mimo Európy je známy z Turkmenistanu (ФАЛЬКОВИЧ 1988), z ázijskej časti Turecka, Gruzínska, Azerbajdžanu a Arménska, ďalej na juhovýchod z Libanonu, Izraela, Jordánska, Sýrie, Iraku a Iránu (BALDIZZONE & WOLF 2013).

Obr. 4. *Coleophora nigridorsella*, samičie genitálie. Foto: R. Štefanovič.

Fig. 4. *Coleophora nigridorsella*, female genitalia. Photo: R. Štefanovič.

POĎAKOVANIE

Bez nezištného poskytnutia svojich údajov o zbere tohto vzácneho druhu, by nebolo možné urobiť toto zhrnutie. Poďakovanie chceme vysloviť slovenským amatérskym entomológom Zdenkovi Tokárovi (Šaľa), Ignácovi Richterovi (Malá Čausa) a Branislavovi Endelovi (Bratislava). Úpravu mapy a textu urobil Branislav Endel.

LITERATÚRA

- AMSEL, H. G. 1935. Neue palästinensische Lepidopteren. *Mitteilungen aus dem Zoologischen Museum in Berlin* 20(2): 271-319.
- ANIKIN, V.V., SACHKOV, S.A. & ZOLOTUHIN, V.V. 2017. "Fauna Lepidopterologica Volgo-Uralensis": from P. Pallas to present days. *Proceedings of the Museum Witt Munich* 7: 1-696.
- BALDIZZONE, G. 1983. Contribution à la connaissance des Coleophoridae. XXXIV. (Les taxa décrites par H. G. Amsel). *andrias* 3: 37-50.
- BALDIZZONE, G. & WOLF, H.W. van der 2004. Coleophoridae. In: KARSHOLT, O., NIEUKERKEN, E.J. van & de JONG, Y.S.D.M. (eds) *Fauna Europaea: Lepidoptera, moths*. Fauna Europaea version 2.6.2 <http://www.faunaeur.org> (navštívené 11.1.2014).
- BUSCHMANN, F., PASTORÁLIS, G. & RICHTER, I. 2014. Adatok a magyar faunában új *Coleophora nigridorsella* Amsel, 1935 és néhány más ritka *Coleophora* faj magyarországi előfordulásához. The data for the new record of *Coleophora nigridorsella* Amsel, 1935 to the fauna of Hungary and to several other rare *Coleophora*-species occurring in the country (Lepidoptera: Coleophoridae). *Microlepidoptera.hu* 7: 27-48.
- Фалькович, М. И. 1988. К фауне чехлоносок (Lepidoptera, Coleophoridae) южной Туркмении (с описанием новых видов). *Труды Зоологического института Академия наук СССР* 178: 134-162.

Internetové zdroje

- [https://bench.boldsystems.org/index.php/Public_SearchTerms?query=%22Coleophora%20nigridorsella%22\[tax\]](https://bench.boldsystems.org/index.php/Public_SearchTerms?query=%22Coleophora%20nigridorsella%22[tax])
- https://lepiforum.org/wiki/page/Coleophora_nigridorsella
- https://www.inaturalist.org/observations?taxon_id=1203715